

Aan Wethouder Grondzaken Marieke van Doorninck
Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Onderwerp: Reactie op beantwoording raadsadres d.d. 05 december 2019 over een recreatief overall-plan voor IJburg en Zeeburgereiland d.d. 12 april 2019 met kenmerk 2019-10956. De beantwoording van het raadsadres is behandeld door Alfons Oude Ophuis.

Datum: 11 januari 2020

Geachte wethouder Van Doorninck,

Dank voor uw (uitvoerige) beantwoording van het raadsadres over het recreatief overall-plan IJburg en Zeeburgereiland. Het door ons opgestelde rapport 'Recreatie- en buitensportvoorzieningen op IJburg en Zeeburgereiland', waarin de noodzaak voor een recreatief overall-plan IJburg en Zeeburgereiland naar voren is gebracht, is door de stadsdeelcommissie Amsterdam-Oost op 4 juni 2019 unaniem aangenomen.

U zult begrijpen dat wij de beantwoording voor een groot deel teleurstellend vinden, omdat het nagenoeg geen concrete oplossingen biedt voor de problemen die in de afgelopen decennia op IJburg zijn ontstaan en de kans op problemen wat betreft de sport- en recreatieve voorzieningen voor IJburg fase 2 en het Zeeburgereiland groot zijn.

De nog steeds voortgaande problemen rond het functioneren, beheren en inrichten van het Diemerpark maken daar onderdeel van uit.

Bij de verdere ontwikkeling van het Diemerpark zijn wederom nieuwe projectleiders aangesteld die het planproces weer vlot moeten trekken. Daarbij wordt uitgegaan van het behaalde resultaat van het 'consentoverleg'. Precies wat niet is aangegeven in het 'consentadvies' is om een onduidelijke reden opgenomen in het Strategisch Huisvestingsplan Sport (SHP), namelijk dat er in het Diemerpark vier sportvelden bij zouden moeten komen. Een onjuiste vermelding, overigens een van de weinige concrete voorstellen die in het Strategisch Huisvestingsplan zijn opgenomen. (In bijlage 1 is de zienswijze van Vrienden van het Diemerpark op het Strategisch Huisvestingsplan weergegeven.) Het zal duidelijk zijn dat dit binnen het overleg over de verdere ontwikkeling en inrichting van het Diemerpark voor de nodige spanningen zal zorgen tussen de verschillende belangengroepen. Een duidelijke visie op dit natuurpark ontbreekt, te veel wordt uitgegaan van het 'uitdelen' van voorzieningen en functies over en weer (In bijlage 2 is het standpunt van Vrienden van het Diemerpark over het 'consentadvies' en uitbreiden van sportvelden in het Diemerpark weergegeven).

Ook het moeizame proces om het 'Programma Waterrecreatie en Ecologie voor IJburg-Zeeburgereiland' op te stellen (vastgesteld door het college van B&W op 10 oktober 2019), in opdracht van stadsdeel Amsterdam-Oost, maakt een en ander duidelijk, mede door het grote aantal knelpunten dat in het 'Plan van Aanpak-Inrichting en gebruik van groene oevers IJburg' wordt geconstateerd.

Het is allemaal veelteveel planning achteraf, juist voor een stad als Amsterdam met z'n lange stedelijke planningsgeschiedenis, waarbij groen-, park- en sportgebieden juist voorafgaand aan de bebouwing gepland en aangelegd werden, is dat te betreuren. Ten aanzien van het recreatief en sportbeleid worden in woorden veel goede voornemens en uitgangspunten geuit. In de praktijk blijkt

dit veelal neer te komen op (nood-)oplossingen achteraf, die door stadsdelen moeten worden voorbereid en uitgevoerd, terwijl zij daar niet of nauwelijks voor toegerust zijn. De planvormers bij de stedenbouwkundige afdeling zijn dan alweer ruimschoots met andere plannen bezig. Niet alleen bij IJburg-Zeeburgereiland blijkt dat tot de nodige spanningen en frustraties te leiden, ook in andere delen van de stad zijn daar voorbeelden van. De opmerking 'Recreatie en sport zijn beide geborgd in zowel de plannen van Zeeburgereiland als IJburg', op pag. 1 van de beantwoording, trekken wij dan ook in twijfel.

Ons bezwaar, dat - mede door de buurtgewijze ontwikkeling van IJburg-Zeeburgereiland - de realisatie van recreatieve en sportvoorzieningen op structuurniveau van IJburg-Zeeburgereiland tekortschiet wordt door de toelichtingen in de beantwoordingbrief niet weggenomen, maar juist bevestigd. Op de kern van ons rapport wordt niet concreet ingegaan, namelijk dat er niet alleen in een aantal velden per buurt moet worden gedacht, maar dat er een apart plan nodig is om op een concrete ruimtelijke manier mogelijkheden voor de benodigde recreatieve en sportvoorzieningen aan te geven. Daarbij dient rekening gehouden wordt met de bereikbaarheid, de landschappelijke inpassing, de combinatie met andere voorzieningen en het creëren van reële mogelijkheden voor verenigingen om zich op een sociaal-maatschappelijke wijze te kunnen ontwikkelen. Daarvoor zou men eerder aan vestigingsmogelijkheden vooraf moeten denken, dan achteraf aan minimale tijdelijke voorzieningen.

Wanneer men de berichten over de recreatieve en sportvoorzieningen volgt dan kan men niet anders dan constateren dat er op veel plekken sprake is van spanningen en frustraties. Veel woorden met goede bedoelingen over bewegen en sport worden door de gemeente geuit, maar in concrete zin maakt Amsterdam het maar zeer ten dele waar.

We zullen onze opmerkingen verder aan de hand van de beantwoordingbrief geven.

U geeft aan dat de ARK-zone onderdeel is van de verbinding tussen Gooi- en Vechtstreek en Waterland en dat deze verbinding onderdeel is van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het Diemerpark, als geheel, maakt onderdeel uit van de Amsterdamse ecologische (hoofd-)structuur (ESA). Het 'Sportpark IJburg' is, verrassend genoeg, daarop een uitzondering. (In bijlage 3 'Hoofdgroenstructuur en ecologische structuur' wordt hier dieper op ingegaan.)

U geeft aan, op pag. 2, dat onderzocht gaat worden of het groen van het stedenbouwkundig plan Strandeiland opgenomen kan worden in de Hoofdgroenstructuur van Amsterdam. We staan uiteraard positief tegenover dit voornemen, maar het laat ook hier weer zien dat er niet gewerkt wordt vanuit een overall-visie waarbij het groen van het Strandeiland vooraf is aangegeven als een onderdeel van de Hoofdgroenstructuur. Dan zou er wellicht op een andere manier aan het groen van Strandeiland ontworpen zijn. Het gevolg daarvan is dat het groen van Strandeiland slechts bij toeval achteraf onderdeel kan gaan uitmaken van de Hoofdgroenstructuur. Opvallend is dat het Buiteneiland daarbij niet wordt genoemd.

Het streven naar een aaneenschakeling van groene routes op IJburg-Zeeburgereiland tot een groen netwerk is een mooi streven. Het kaartje op pag. 2 laat ook zien dat de buurtparkjes op het Haveneiland daar niet in opgenomen zijn en dat veel van de groene routes uit (hoofd-)straten bestaan, die dus niet zozeer als groene routes ervaren zullen worden. Wat dat betreft komen bij de verschillen tussen de groene routes op het Haveneiland en het Strandeiland de samenhang tussen buurtparkjes en groene lijnen op het Strandeiland duidelijk beter naar voren.

Op pag. 3 wordt ingegaan op land- en watersporten. Er wordt aangegeven dat er in de Sportheldenbuurt een centraal gelegen openbare skatebaan met speelplekken en trapveldjes aangelegd zullen worden. Op het bedrijventerrein zullen twee tijdelijke sportvelden worden aangelegd. Het hoeft geen betoog dat wij de voorzieningen voor buitensporten in verenigingsverband onder de maat vinden.

Hetzelfde geldt, en wellicht in versterkte mate, voor de Sluisbuurt waar de voorzieningen voor buitensporten in verenigingsverband het moeten doen met de voorzieningen die op een of meer buurtparkjes gepland zijn. Een blik op de plattegrond 'Recreatieve verbinding Zeeburgereiland en IJburg' op pag. 2 laat zien dat de groene ruimten in de Sluisbuurt daarvoor erg krap bemeten zijn, zeker voor een buurt met 4.500 - 5.500 woningen.

Er wordt aangegeven dat op het Strandeiland voorzien wordt in twee en zo nodig vier tijdelijke sportvelden. Ook weer als velden en niet als omgeving gepland. Juist het vooraf ontwikkelen van een groene sportvoorziening van enig formaat geeft mogelijkheden tot bijzondere ruimtevorming en inpassing. Ook het combineren van diverse recreatieve functies kan dan beter plaatsvinden, terwijl de bereikbaarheid en uitwisseling van parkeerplaatsen gedurende de seizoenen beter meegenomen kunnen worden. En door de werkwijze met 'tijdelijke' sportvelden blijft het creëren van redelijke voorwaarden voor de opbouw van verenigingsleven grotendeels achterwege.

Een overall-visie Strandeiland en Buiteneiland wordt naar onze mening bewust en ten onrechte niet opgesteld. Dat veroorzaakt in de loop van de tijd mogelijk weer extra druk op de sportvoorzieningen van IJburg 1^e fase.

Onderaan pag. 3 geeft u aan: "*door een divers sportaanbod te realiseren krijgt sport een buurtfunctie*". Dat verklaart waarschijnlijk voor een belangrijk deel het niet vooraf planmatig voorzien in recreatie- en sportvoorzieningen op een structureel niveau. Daarmee is de kans groot dat er een onevenwichtig verdeeld en onvoldoende ingepast geheel aan recreatie- en sportvoorzieningen zal ontstaan. Het voornemen om naast de zes bestaande velden nog eens vier extra sportvelden in het Diemerpark op te nemen, ondanks de slechte bereikbaarheid, de in feite ongeschikte ondergrond en de verstoring van de hoofdfunctie 'natuur' van het park is daar een voorbeeld van. Men gaat uit van 9 ha aan sportvelden, terwijl er op het Buiteneiland met maximaal 5,4 ha aan sportvelden (zie pag. 5) rekening wordt gehouden. Waarom moet er een concentratie van 10 sportvelden in het Diemerpark worden opgenomen, terwijl men voor het overige van 2 of hooguit 4 of 5 sportvelden uit wil gaan?

Dat is precies het gevolg van het niet op een structurele of planmatige wijze voorzien in recreatie- en sportvoorzieningen. Een dergelijke aanpak leidt al gauw tot het (onnodig) moeten aanpassen van bestemmingsplannen.

In het door ons opgestelde rapport 'Recreatie- en buitensportvoorzieningen IJburg-Zeeburgereiland' wordt duidelijk gemaakt dat de sportnorm te veel als oppervlakenorm voor sportvelden gehanteerd wordt en dat daarbij de benodigde oppervlakken voor de landschappelijke inpassing, de gebouwen, de ontsluiting, het stallen van fietsen en parkeren en overige voorzieningen te weinig worden meegenomen. Mede daardoor blijken achteraf combinaties met andere (recreatieve) functies moeilijk te zijn. Het is niet voldoende om te zeggen dat men van de sportnorm uitgaat zonder het daadwerkelijk planmatig te toetsen. Het intekenen van een of twee sportvelden als een soort postzegels op de plattegrond is onvoldoende. Zoals in de praktijk blijkt leidt dat al gauw tot het realiseren van een of twee tijdelijke velden op een geïmproviseerde plek bij een nieuwe buurt. Het zal duidelijk zijn dat wij met de toelichting op pag. 4 niet uit de voeten kunnen. Dat is eerder een verklaring van het probleem. Op het onderscheid tussen recreatieve buitenactiviteiten, straatsporten en verenigingssporten wordt in feite niet ingegaan.

Op pag. 5 wordt opgemerkt: dat-*"Eén groot sportpark, waar alle sportbehoefte op één plek wordt gerealiseerd, zorgt voor een doorbreking van het beoogde stedelijk weefsel en leidt tot een monofunctioneel deel van het eiland"*. Er is, volgens ons, niet planmatig onderzocht of en in hoeverre deze veronderstelling waar zou zijn. Ontwerpstudies zouden wel eens een heel ander beeld kunnen opleveren. In het vigerende bestemmingsplan IJburg 2^e fase zijn sportvelden geprojecteerd in het centrum van het Middeneiland (thans Strandeiland). Bij de behandeling van het bestemmingsplan IJburg 2^e fase in de gemeenteraad in 2009 werd toegelicht dat voor deze centrale ligging werd

gekozen in verband met de bereikbaarheid voor fiets en openbaar vervoer. We wijzen ook op de reactie van de Sportraad Amsterdam van 23 april 2019 op het Stedenbouwkundig plan Strandeiland: "De Sportraad Amsterdam adviseert alle vierkante meters die nodig zijn om te voorzien in de sportieve behoeften van Centrumeiland en Strandeiland te realiseren binnen het plangebied van Strandeiland."

Op het ontwerpen van een sportterrein lijkt sowieso een taboe te rusten.

Op pag. 6 van de beantwoording wordt opgemerkt dat "De sportnorm ervoor zorgt dat er ruimte voor sport wordt opgenomen in het beginstadium van plannen en dat in de volgende fases deze plannen verder worden uitgewerkt en concreter gemaakt, inclusief de ruimtelijke inpassing". Dat nu blijkt in de praktijk vaak mis te gaan en leidt ertoe dat achteraf ad hoc een plek gezocht dient te worden om een paar tijdelijke velden aan te leggen (zie Sportheldenbuurt). Bij het Centrumeiland en het Strandeiland verwachten we dat hetzelfde gaat gebeuren. Nogmaals veel goede voornemens en geruststellende woorden, maar in de praktijk zien we weinig goede oplossingen gerealiseerd worden, die zeker geen multifunctionele meerwaarde voor de omgeving opleveren.

Voor IJburg fase 1 zijn al jarenlang geen aanvullende structureel goede oplossingen voorgesteld en gerealiseerd. Dat blijkt niet meer de verantwoordelijkheid van de stedenbouwkundige dienst van de Centrale Stad te zijn en het Stadsdeel heeft te weinig mogelijkheden om dat planmatig voor elkaar te krijgen. Het op pag. 7 genoemde 'groter sportief en recreatief netwerk als onderdeel van sport- en beweeglandschappen' laat nu precies op IJburg fase 1 te wensen over en het is afwachten hoe dat zich op Zeeburgereiland verder ontwikkelt, mede omdat een structurele planmatige aanpak uit de weg wordt gegaan.

Op pag. 8 geeft u aan dat voor de extra sportvoorzieningen van IJburg fase 1 met diverse betrokkenen een zogenoemd 'consentproces' doorlopen is, waarbij geacht wordt om het sportterrein in het Diemerpark uit te breiden tot 9 ha. Vergelijk dat eens met het genoemde oppervlak van 5,4 ha op het Buiteneiland. Daarbij komt, zoals eerder is opgemerkt, dat er door de gemeente onjuist gerefereerd wordt aan de uitkomst van het proces, waarbij erin toegestemd zou zijn om in het Diemerpark vier extra sportvelden aan te leggen. Dat het is opgenomen in het Strategisch Huisvestingsplan Sport vinden wij een kwalijke zaak, die het vertrouwen in de (gemeentelijke) overheid schaadt. Dat hier, ondanks onze meldingen dat dit een onjuiste aanname is, niets aan is gedaan ondermijnt dit vertrouwen nog meer.

Uw uitvoerige, maar in feite afwijzende, reactie op ons rapport Recreatie- en buitensportvoorzieningen op IJburg-Zeeburgereiland versterkt het vertrouwen helaas niet. Daarbij komt dat de beweringen alleen met woorden worden gedaan, maar dat duidelijke argumenten en ruimtelijke inzichten doormiddel van schetsmatige plattegronden e.d. ontbreken.

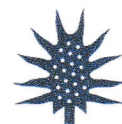
De kans is nu groot dat verschillende belangengroepen door dit beleid tegenover elkaar komen te staan. Met ander beleid, meer gebaseerd op structureel ruimtelijke planning van natuur- en recreatieve voorzieningen, kan men dit voorkomen.

Dank voor uw beantwoording.

Met vriendelijke groeten,

namens het bestuur van Vrienden van het Diemerpark
Kees Lakerveld

namens het bestuur van Natuurlijk IJburg
Marinus Knulst

Correspondentieadres: IJburglaan 904
1087 GE Amsterdam

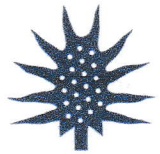
 vriendenvanhetdiemerpark@gmail.com

Afschriften van deze reactie op de beantwoording zijn ook gestuurd aan:

- Dagelijks bestuur en stadsdeelcommissie Stadsdeel Oost
- Leden van de Raadscommissie Ruimtelijke Ordening

Bijlagen:

1. Zienswijze Vrienden van het Diemerpark op het Strategisch Huisvestingsplan Sport
2. Standpunt van Vrienden van het Diemerpark over het 'consentadvies' en uitbreiden van de sportvelden
3. Hoofdgroenstructuur en ecologische structuur

Inleiding

De directe aanleiding om een zienswijze in te dienen op het Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023 is het voornemen om het voetbal- en hockeygebied in het Diemerpark met vier sportvelden uit te breiden.

Als doel van de voorgenomen uitbreiding staat vermeld: "om wachtlijsten weg te werken".¹

In deze zienswijze gaan we achtereenvolgens in op de wachtlijsten en het bestaande beleid met betrekking tot sportvelden voor IJburg en Zeeburgereiland. Daarna bespreken we de plannen voor de eilanden die IJburg 2^e fase vormen en het Zeeburgereiland.

Wachtlijsten

In menige raadscommissie is de afgelopen jaren gesproken over wachtlijsten.

Bij de inhoudelijke behandeling van de begroting 2019 in de commissie Zorg, Jeugdsport en Sport op 17-10-2018 stelde mw. Dorrit de Jong (GroenLinks) hierover een vraag aan wethouder dhr. Laurens Ivens: "Voor de sportverenigingen zijn vaak wachtlijsten. Zij vraagt of men in beeld heeft hoelang die precies zijn, wat de vraag is naar verschillende sporten en hoe die verdeeld zijn over de stad. Op haar technische vraag daarover kreeg zij te cryptisch te horen dat er wachtlijsten zijn bij die sporten. Is er meer informatie?" Het antwoord van de wethouder was: "Een ander heikel punt zijn de wachtlijsten. Die zijn er niet alleen binnen de ring, zoals in Noord, maar ook buiten de ring zoals in IJburg. Er is niet 100% betrouwbaar inzicht te geven. De vraag is vooral hoe goed en betrouwbaar de wachtlijsten worden gemaakt. En ze zijn niet alleen maar betrouwbaar. Iemand kan op de wachtlijst staan, maar al elders aan het sporten zijn. Dan sta je dus op de wachtlijst om over te stappen."² De wethouder merkte op dat 'wachtlijsten' feitelijk niets meer of minder betekent dan: "dat er een wens bestaat om bij een club te horen."³

In het Sportaccommodatieplan 2015-2020 uit 2015 staat: "Een van de oorzaken van wachtlijsten is een tekort aan accommodaties of ruimte op accommodaties. Soms zijn er andere oorzaken aan te wijzen, zoals een tekort aan kader, een tekort aan materieel, een selectief aannamebeleid, de populariteit van verenigingen of de wens van een vereniging om niet verder te groeien. Een goede analyse over het ontstaan van wachtlijsten is dus altijd noodzakelijk om de juiste ingrepen te kunnen doen. De beschikbare informatie is nu vaak onvolledig en versnipperd aanwezig. Voorgesteld wordt dit in de toekomst te coördineren vanuit de gemeente om zo een beter inzicht te krijgen in de wachtlijsten."⁴

Op 28-05-2015 zei wethouder Sport, dhr. Eric van der Burg: "Als het gaat om de wachtlijsten: die worden bijgehouden door de verenigingen. Dat is ook meteen een kanttekening die je kunt maken. Want ik vertrouw natuurlijk de verenigingen voor 100 procent, alleen, wat de verenigingen niet weten, is, of ik niet op vijf wachtlijsten sta. Want ik wil graag bij de hockeyclub op IJburg maar daar kan ik niet terecht, dus meld ik me ook aan bij die in het Amsterdamse bos, daar heb je drie, dat schiet ook niet op, dus voor de zekerheid ga ik voorlopig maar even spelen in Westerpark. En dan blijkt dus dat op het moment dat er plek is, dat ik allang aan het hockeyen ben en dus vier keer van de wachtlijst kan worden afgevoerd. Dus daar moeten we goed naar kijken met elkaar, hoe we dat inzichtelijk maken."⁵

In 2016 is er een onderzoek naar wachtlijsten verricht.

De resultaten daarvan werden beschreven in een 'Notitie Wachtlijsten', die op 03-11-2016 ter bespreking en kennisgeving lag bij de vergadering van de commissie Zorg en Sport.⁶ Enkele conclusies uit het onderzoek waren:

- Het komt voor dat een kind bij meerdere verenigingen op een wachtlijst staat waardoor het aantal clubs met een wachtlijst groter lijkt te zijn dan het probleem daadwerkelijk is.
- De vraag is of wachtlijsten een belemmering vormen voor kinderen die nog niet aan sport doen, of dat het vooral een probleem is voor kinderen die lid willen worden van een specifieke vereniging of die naast sporten die ze al beoefenen een andere/extra sport willen beoefenen.
- De gemeente Amsterdam werkt nog niet 'slim' genoeg om wachtlijsten te verminderen. Er is te weinig inzage in de wachtlijsten of de achtergronden hiervan. Ook zijn wachtlijsten weinig cijfermatig inzichtelijk gemaakt, er is geen nulmeting of onderzoek naar effecten van interventies (bijv. aanleg velden) waardoor niet duidelijk is welke resultaten er worden geboekt of hoe het wachtlijstprobleem zich in aard en omvang ontwikkeld.

Deze notitie lijkt vervolgens in een diepe la weggeborgen.

Ruim vier maanden geleden vroegen wij welke analyse van de wachtlijsten en andere overwegingen ten grondslag lagen aan de vaststelling dat er voor IJburg 1^e fase behoefte zou zijn aan vier extra sportvelden.⁷ Wij wachten nog op antwoord.

Maar ook als uit een dergelijke analyse zou blijken dat er bij inwoners van IJburg een grote behoefte bestaat aan extra sportvelden in de omgeving, vloeit daaruit niet automatisch voort dat die in het Diemerpark zouden moeten komen.

Bestaand beleid met betrekking tot sportvelden voor IJburg en Zeeburgereiland

In het Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023 wordt uitsluitend “wegwerken van wachtlijsten” opgevoerd als argument voor de aanleg van vier extra sportvelden in het Diemerpark. In de gemeentebegroting 2019 wordt ook de woningbouw in de directe omgeving (IJburg 2^e fase en Zeeburgereiland) als argument genoemd.⁸

Bestaand beleid is, dat tekort aan sportvelden op IJburg 1^e fase opgeheven wordt door de aanleg van extra sportvelden in de 2^e fase. Vanaf het eerste begin van IJburg werd ervan uitgegaan dat IJburg in twee fasen ontwikkeld zou worden. Na de 1^e fase zou direct doorgebouwd worden aan de 2^e fase. In de 2^e fase zouden voorzieningen komen, zoals sportvelden, waarvoor in de 1^e fase geen ruimte zou zijn. Helaas zorgde de economische crisis voor uitstel van de ontwikkeling van de 2^e fase. Het tekort aan sportvelden voor de 1^e fase kon daardoor voorlopig niet in de 2^e fase opgeheven worden. Niettemin bleef dat wel de bedoeling. Waarom zouden er, juist nu de ontwikkeling van IJburg 2^e fase ‘op stoom komt’, extra sportvelden in het Diemerpark moeten komen?

De gemeente heeft, vanaf de eerste plannen voor woningbouw op wat later ‘IJburg’ is gaan heten, bij volle bewustzijn en in de wetenschap dat IJburg in twee fasen ontwikkeld zou worden, besloten om in het Diemerpark niet meer dan zes sportvelden (die er nu in het park liggen) aan te leggen.

We geven een zeer beknopt overzicht van de geschiedenis van de besluitvorming over sportvelden voor IJburg en Zeeburgereiland.

In 1995 stonden in een ‘Ontwerprapportage Diemerpark’, uitgebracht in het kader van de ontwikkeling van IJburg en de voorbereiding van het eerste bestemmingsplan, zes sportvelden in het Diemerpark aangeduid.⁹

In 2006 werd het Sportaccommodatieplan 2006 gepubliceerd.¹⁰

Uit dit plan was de volgende planning voor de aanleg van sportvelden in 2020 in sector Oost te destilleren:

	nodig volgens het Sportaccommodatieplan 2006	IJburg 1 ^e fase (Diemerpark)	Zeeburgereiland	resteert voor IJburg 2 ^e fase ¹¹
voetbal	9	3	3	3
hockey	3	3	0	0
totaal	12	6	3	3

In 2007 schreef het dagelijks bestuur van Stadsdeel Zeeburg over sportvelden op IJburg: “De sportvelden in het Diemerpark en het sportpark in de 2^e fase zijn samen nodig om in de behoefte te voorzien.”¹²

In 2010 schreef de Sportraad Amsterdam expliciet “dat de tweede fase IJburg ook een sportieve functie zou krijgen voor de bewoners van de eerste fase”.¹³

In 2011 liet stadsdeelvoorzitter mw. Fatima Elatik in de lokale krant ‘de Brug’ optekenen: “Dat het sportpark [in het Diemerpark – red.] destijds op een voormalige vuilstortplaats is aangelegd, was (...) een noodgreep, omdat IJburg 2 (waar een sportcomplex gepland stond) op zich liet wachten.”¹⁴

In 2013 werden in het bestemmingsplan voor het Diemerpark 6 sportvelden mogelijk gemaakt. Aan het bestemmingsplan ging de vaststelling van een Keuzenotitie vooraf, met als doel om in een vroeg stadium uitgangspunten en beleidskeuzes vast te stellen. Daarbij werd een integrale afweging gemaakt, waarbij ook de planning van IJburg 2^e fase werd betrokken.

Toen in 2015 het Sportaccommodatieplan 2015-2022 werd vastgesteld, kwam, ondanks het besef van wachtlijsten, aanleg van extra sportvelden in het Diemerpark niet in aanmerking: “Bij zowel hockey als tennis zijn er wachtlijsten. En om deze wachtlijsten weg te werken moeten er op korte termijn maar liefst 13 hockeyvelden bijkomen. (...) Tegelijkertijd hebben we te maken met beperkte ruimte in de stad en deze sporten vragen juist veel ruimte. Dit vergt een vernieuwende blik naar alternatieve locaties en creatieve oplossingen.”¹⁵

Wethouder Sport, dhr. Eric van der Burg liet weten: “Op dit moment bestaan er geen concrete plannen om ter plaatse meer dan in het definitieve inrichtingsplan sportpark IJburg en Omgeving genoemde zes velden te realiseren.” Op de vraag hoe er omgegaan zou worden met een ‘tekort’ aan sportvelden en/of parkeervoorzieningen in de 1^e fase, was het antwoord: “Als er in de toekomst vanuit de samenleving geluiden komen dat er een tekort aan sportfaciliteiten en/of parkeerfaciliteiten is, dan is dat in eerste instantie een bestuurlijk politiek vraagstuk. (...) Na de oplevering van het reeds in het verleden geplande vijfde en zesde veld op Sportpark IJburg, wordt een verdere verlichting van de wachtlijsten in de sector Oost bij de sportverenigingen allereerst gezocht in het realiseren van sportvelden op het Zeeburgereiland. Daarnaast wordt ook het gebruik van de velden op Sportpark Middenmeer- Voorland geoptimaliseerd door middel van bijvoorbeeld efficiëntere veldindeling.”¹⁶

Nog in **2018** stond in een document dat door het Dagelijks Bestuur van stadsdeel Oost werd verstuurd aan de leden van de stadsdeelcommissie Oost, expliciet dat het tekort aan sportvelden op IJburg 1^e fase zou worden "meegenomen" in de uitwerking van het sportprogramma van IJburg 2^e fase.¹⁷

Het plan om in het Diemerpark vier extra sportvelden te realiseren, is daarom een drastische wijziging in het tot nu toe geldende beleid. Wat is daarvoor de reden?

In het Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023 staat, vreemd genoeg, niet hoeveel sportvelden er voor IJburg 2^e fase voorzien zijn. IJburg 2^e fase bestaat uit Centumeiland, Strandeiland en Buiteneiland. We gaan deze locaties + het Zeeburgereiland achtereenvolgens bespreken.

Centumeiland

In de 'Amsterdamse referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen', wordt IJburg 2^e fase, inclusief Centumeiland, gekarakteriseerd als een 'groenblauw woonmilieu', hetgeen wil zeggen dat er volgens de 'sportnorm' 9 m² sportveld per woning zou moeten zijn.¹⁸ Later werd gesteld dat voor het Centumeiland een 'gemengd stedelijk' woonmilieu van toepassing zou zijn waardoor volgens de 'sportnorm' volstaan zou kunnen worden met 5 m² sportveld per woning.¹⁹

Op het Centumeiland komen 1.500 woningen.²⁰ Uitgaande van 5 m² sportveld per woning zou voor de bewoners van het Centumeiland 1.500 * 5 = 7.500 m² beschikbaar zou moeten zijn. Dat komt ongeveer overeen met één voetbalveld. Wij hebben echter de indruk dat er op het Centumeiland geen sportveld(en) komt/komen.

Aangezien IJburg 1e fase als voltooid dient te worden beschouwd, lijkt het ons dat het voor Centumeiland gewenste sportveld op één van de overige nieuwe eilanden (Strandeiland / Buiteneiland) zou moeten komen.

Strandeiland + Buiteneiland

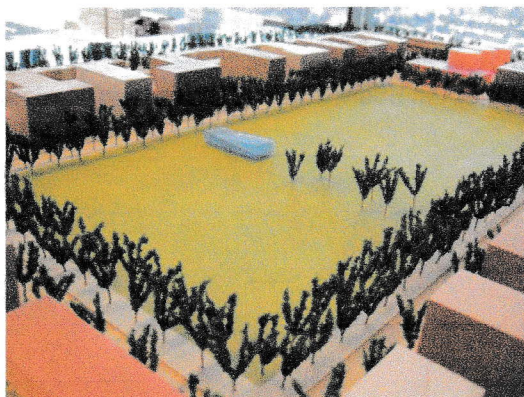
In het concept Stedenbouwkundig plan Strandeiland dat momenteel ter inzage ligt, staat over sportvelden: *"Het te realiseren aantal vierkante meters aan georganiseerde sport, passend bij een groenblauwe woonbuurt met 8.000 woningen en berekent vanuit het referentiemodel, komt uit op: (...) 72.000 m²."*

Dit betekent dat bij de planning voor sportvelden op het Strandeiland + Buiteneiland rekening geen rekening is gehouden met woningen op het Centumeiland. Ook is, in strijd met eerder beleid, geen rekening gehouden met tekort aan sportvelden in IJburg 1^e fase.

Zeeburgereiland

Aanvankelijk zouden er op het Zeeburgereiland drie voetbalvelden komen.²¹ Dit aantal is in de loop der tijd steeds kleiner geworden. Het aantal woningen waarvoor de sportvelden bestemd zouden zijn, nam daarentegen drastisch toe.

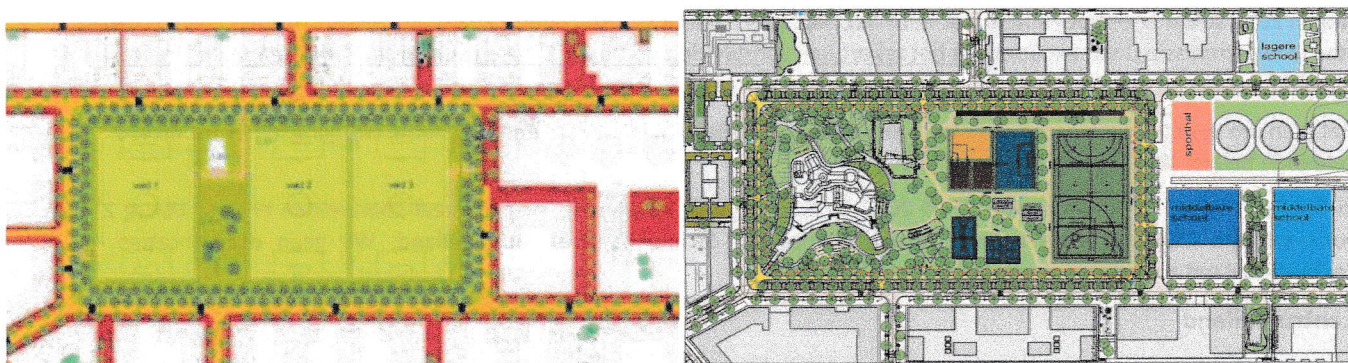
In het Sportaccommodatieplan **2006** stonden voor het Zeeburgereiland drie voetbalvelden gepland: *"Bijzonder binnen het plan is de realisatie van een sportpark nieuwe stijl. Dit sportpark met drie kunstgras voetbalvelden ligt midden in het plangebied."*²² Nog in **2009** was er sprake van verhuizing van voetbalvereniging Zeeburgia van Middenmeer-Noord naar het Zeeburgereiland.²³ In het bestemmingsplan stond deze impressie van de sportvelden:

Afb. Impressie sportvelden RI-Oost²⁴

In **2016** werd bekend dat één van de geplande voetbalvelden op het Zeeburgereiland zou vervallen, om een 'urban sport zone' te realiseren. De drie voetbalvelden werden er dus twee.

Nu lijkt er volgens een afbeelding in het Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023 slechts één volwaardig voetbalveld te komen. Wat in 2006 nog een *"sportpark met drie kunstgras voetbalvelden"* werd genoemd, wordt nu gekarakteriseerd als een: *"Innovatief stedelijk sportparkje, gecombineerd met scholen en sporthal als sportief centrum van de Sportheldenbuurt op Zeeburgereiland"*.

Afb.: Plan voor sportvelden op het Zeeburgereiland: links: 2008 ²⁵, rechts: 2018 ²⁶

Niet alleen is het geplande aantal sportvelden op het Zeeburgereiland sinds 2006 gereduceerd, het aantal woningen waarvoor de sportvelden bestemd zijn, werd door de ontwikkeling van de Sluisbuurt, bovendien aanmerkelijk vergroot.

Voor de Sluisbuurt worden 5.500 nieuwe woningen ²⁷ en geen sportvelden voorzien. ²⁸ Voor sportvelden wordt verwezen naar het hierboven afgebeelde “stedelijk sportparkje”, al wordt het in bestemmingsplan iets anders beschreven: “In de naastgelegen Sportheldenbuurt zijn ruime sportvoorzieningen aanwezig.” en “In de naastgelegen Sportheldenbuurt zijn op fietsafstand twee sportvelden gepland, een sporthal en één van de grootste outdoor skatebanen van Nederland. Veel takken van sport kunnen daar straks goed terecht.” ²⁹

“Voor voorzieningen die het Zeeburgereiland als geheel als verzorgingsgebied hebben, wordt bekeken in hoeverre daar in de Sportheldenbuurt reeds in wordt voorzien. Zo beschikt deze buurt over twee kunstgrasvelden en een sporthal. Ook wordt een van de grootste outdoor skatebanen van Nederland in de Sportheldenbuurt verwezenlijkt. Deze gebouwde sportvoorzieningen hebben een verzorgingsfunctie voor heel Zeeburgereiland.” ³⁰

Dat op het Zeeburgereiland aanzienlijk minder sportvelden zijn gepland dan volgens de ‘sportnorm’ wenselijk is, wordt in het Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2030 zeer verhuld weergegeven, door de opmerking onder het kopje “Horizon 2023+”: “Toevoeging van extra sportprogramma op Zeeburgereiland om de sportopgave binnen het gebied zelf op te lossen.” ³¹

Conclusie

In het coalitieakkoord staat: “Sportvoorzieningen worden mee ontwikkeld met de groei van de stad, de sportnorm geldt daarbij als uitgangspunt.” ³²

Wij concluderen uit de in het Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023 beschreven plannen voor sportvelden in Oost het volgende.

- a. Op IJburg 2^e fase en het Zeeburgereiland worden aanzienlijk minder sportvelden voorzien dan volgens de ‘sportnorm’ zou moeten.
- b. Aanleggen van extra sportvelden in het Diemerpark betekent omdraaiing van eerder vastgesteld beleid: in plaats van tekort aan sportvelden in de 1^e fase IJburg op te heffen in de 2^e fase, wil men het Diemerpark gebruiken om bewust gecreëerd tekort in IJburg 2^e fase + Zeeburgereiland op te heffen. Dit is voor ons niet acceptabel.

Aantekeningen

¹ Bron: Strategisch Huisvestingsplan Sport, oktober 2018, pag. 31

² Bron: verslag raadscommissie Zorg, Jeugdsport en Sport, 17-10-2018, pag. 10

³ Deze opmerking van de wethouder is te horen op het videoverslag van raadscommissie Zorg, Jeugdsport en Sport, 17-10-2018

⁴ Bron: Sportaccommodatieplan 2015-2022, Gemeente Amsterdam, april 2015, pag. 22

⁵ Wethouder dhr. Eric van der Burg in de Raadscommissievergadering Zorg en Sport, 28-05-2015 bij Agendapunt 17: Sportaccommodatieplan 2015-2020

⁶ Bron: Notitie wachtlijsten bij sportverenigingen, Gemeente Amsterdam, ter bespreking en kennisgeving aangeboden aan de Raadscommissie Zorg en Sport, 03-11-2016, agendapunt 12.

Enkele andere uitkomsten van het onderzoek waren:

- Er bestaat geen eenduidige definitie van het begrip wachtlijsten.
- Oorzaken van wachtlijsten verschillen per tak van sport. Zo is bij het voetbal sprake van populaire verenigingen; er is ruimte genoeg in de stad wat betreft velden en er zijn voldoende verenigingen waar kinderen zo terecht kunnen, maar bepaalde verenigingen staan hoger in aanzien waardoor een grote aantrekkingskracht ontstaat (vergelijkbaar met 'witte en zwarte scholen'-discussie). Bij het hockey daarentegen is het tekort aan velden de belangrijkste oorzaak.
- Oplossingsrichtingen verschillen dus ook per tak van sport. Aanleg van nieuwe kunstgrasvelden voor hockeyclubs die in de omgeving van een hockeyvereniging liggen, bieden mogelijk de kans op multifunctioneel gebruik.
- Bij het verkennen van oplossingen wijzen betrokken partijen vooral naar elkaar. De gemeente vindt dat sportbonden hun competities moeten uitsmeren om zo piekbelasting tegen te gaan en verwijt sportclubs te weinig samen te werken, niet goed door te verwijzen naar andere clubs waar wel ruimte is en vast te houden aan een programmering van competitie en trainingen die zich vooral richt op de meest populaire tijdstippen.
- Om te komen tot oplossingen is ook de bereidheid van en samenwerking tussen verschillende partijen nodig. Illustratief is de conservatieve houding van sportbonden als het gaat om multifunctioneel gebruik van velden, die door de bond niet goedgekeurd worden voor competitievoetbal; zo kan de gemeente niet anders dan specifieke hockey- of voetbalvelden aanleggen wat niet helpt bij het verminderen van wachtlijsten.
- Verenigingen lijken bereid hun lijst met namen te delen met de gemeente of het bijhouden van een dergelijke lijst aan de gemeente over te laten. Daarmee lijkt het ook mogelijk om als gemeente een grotere rol te gaan spelen bij het verwijzen van kinderen naar een sportclub met voldoende ruimte. Ook kan vervuiling van wachtlijsten zo worden verminderd; nu komt het voor dat een kind bij meerdere verenigingen op een wachtlijst staat waardoor het aantal clubs met een wachtlijst groter lijkt te zijn dan het probleem daadwerkelijk is.

⁷ Raadsadres Vrienden van het Diemerpark: Vier vragen over de 'sportnorm' en de behoefte aan sportvelden op IJburg en het Zeeburgereiland', 28-08-2018

⁸ Begroting 2019 Gemeente Amsterdam, 19-09-2018

⁹ Bron: Ontwerprapportage Diemerpark, Gemeente Amsterdam, Dienst Ruimtelijke Ordening, december 1995

¹⁰ Bron: Sportaccommodatieplan 2006, deel 1, vastgesteld door de gemeenteraad omstreeks 22-02-2006

¹¹ IJburg 2^e fase = het Centrumeiland, het Strandeiland (dat eerder 'Middeneiland' werd genoemd) en het Buiteneiland.

¹² Bron: brief van het Dagelijks Bestuur van stadsdeel Zeeburg aan de fractie van de VVD, 23-10-2007

¹³ Bron: Brief van de Sportraad Amsterdam aan wethouder Sport en Ruimtelijke Ordening en waarnemend stadsdeelvoorzitter Oost, 15-10-2010, pag. 3

¹⁴ Bron: de Brug, 27-01-2011

¹⁵ Bron: Sportaccommodatieplan 2015-2022, Gemeente Amsterdam, april 2015, pag. 3

¹⁶ Brief wethouder dhr. Eric van der Burg aan Vrienden van het Diemerpark, 13-02-2015

¹⁷ Bron: Sportnorm voor de Sportieve Stad, Uitwerking Sportvisie 2025, Tussenproduct thematische studie sport en bewegen, Koers 2025 en Ruimte voor de Stad, gemeente Amsterdam, in juli 2018 verstuurd door het Dagelijks Bestuur van stadsdeel Oost aan de leden van de stadsdeelcommissie Oost

¹⁸ Op 31-01-2018 stemde het toenmalige college van B en W in met de 'Amsterdamse referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen', waarin de 'sportnorm' wordt beschreven.

Is de 'sportnorm' ooit officieel door de gemeenteraad vastgesteld?

¹⁹ Bron: De Sportieve Stad, Buitensport op IJburg 2, Gemeente Amsterdam, juli 2018, door dhr. Hugo Hilgers op 18-07-2018 verstrekt aan de ex-deelnemers van de 'consentgesprekken'.

²⁰ Bron: Toelichting bestemmingsplan IJburg tweede fase, vastgesteld door de gemeenteraad op 20-05-2009

²¹ Bron: Stedenbouwkundig plan RI-O, 2006, pag. 16

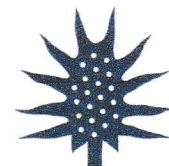
²² Bron: Sportaccommodatieplan 2006, deel 1, vastgesteld door de gemeenteraad omstreeks 22-02-2006

²³ Bron: Het Parool, 19-03-2009: "Zeeburgia verhuist toch naar het Zeeburgereiland":

[/www.parool.nl/amsterdam/sportvelden-moeten-wijken-voor-nieuwbouw~a221769/](http://www.parool.nl/amsterdam/sportvelden-moeten-wijken-voor-nieuwbouw~a221769/)

-
- ²⁴ Bron: Toelichting Bestemmingsplan Zeeburgereiland RI-Oost, Gemeente Amsterdam, 29-02-2008. pag. 20
- ²⁵ Bron: Toelichting Bestemmingsplan Zeeburgereiland RI-Oost, Gemeente Amsterdam, 29-02-2008. pag. 22
- ²⁶ Bron: Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023, pag. 4
- ²⁷ Bron: <https://www.amsterdam.nl/projecten/sluisbuurt/>
- ²⁸ Bron: Bestemmingsplan Sluisbuurt, gemeente Amsterdam, 15-10-2018 en de Toets ladder voor duurzame verstedelijking niet-woonprogramma Bedrijven-strook, Sluisbuurt en Baaibuurten, Gemeente Amsterdam, 22-03-2018
- ²⁹ Bron: Bestemmingsplan Sluisbuurt, gemeente Amsterdam, 15-10-2018, pag. 95 en 183
- ³⁰ Bron: Toets ladder voor duurzame verstedelijking niet-woonprogramma Bedrijven-strook, Sluisbuurt en Baaibuurten, gemeente Amsterdam, 22-03-2018, pag. 10
- ³¹ Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023, pag. 31
- ³² Bron: Een nieuwe lente en een nieuw geluid, Coalitieakkoord GroenLinks/D66/PvdA/SP, mei 2018, pag. 63

Standpunt Vrienden van het Diemerpark over het 'consentadvies' en uitbreiden van sportvelden in het Diemerpark

Samenvatting

Eind 2017 hebben wij, samen met vertegenwoordigers van de sportverenigingen in het Diemerpark, hondenliefhebbers, stichting Natuurlijk IJburg, het Dagelijks Bestuur van de Bestuurscommissie Oost, een ambtenaar van 'Sport en Bos' en een gebiedsmanager deelgenomen aan 'consentgesprekken' over het Diemerpark. In het daaruit resulterende 'consentadvies' staat: *"Om in de sportbehoefte van de IJburgers te voorzien wordt het noodzakelijk geacht het sportpark in het Diemerpark uit te breiden: • Hierbij wordt vastgehouden aan de 9 hectare bestemd voor sport (...) • De contouren moeten zodanig verlegd worden dat het nog niet gebruikte metrage bestemd voor sport zo gunstig mogelijk ingevuld kan worden."*

Inmiddels is gebleken dat dit advies is gebaseerd op informatie die niet juist, onvolledig of achterhaald is. Het gaat hierbij om:

- dubieuze voorstelling van de "de 9 hectare bestemd voor sport",
- overdreven voorstelling van behoefte aan sportvelden voor IJburg 1^e fase,
- onderschatting van mogelijkheden voor sportvelden op IJburg 2^e fase en
- gemeentelijk beleid over de locatie van sportvelden voor IJburg,

Als we daarnaast denken aan de effecten van (plastic) sportvelden op de ecologie, biodiversiteit, opwarming van het klimaat, het milieu, de (nu al chaotische) verkeerssituatie en de verlichting, kunnen wij ons niet voorstellen dat de gemeente met goede argumenten een nieuw bestemmingsplan met méér sportvelden in het Diemerpark kan vaststellen, dat voldoet aan alle voorwaarden die gesteld worden aan een goede ruimtelijke ordening.

Inleiding

In de brief van wethouder Van Doorninck van 05-12-2019¹ met daarin de reactie van het college van B&W op ons rapport Recreatie- en buitensportvoorzieningen op IJburg en Zeeburgereiland,² staat de volgende passage over sportvelden voor bewoners van IJburg 1^e fase:

"Op IJburg 1 is nog behoefte aan extra sportvoorzieningen. In stadsdeel Oost is met diverse betrokkenen, waaronder Natuurlijk IJburg, de Vrienden van het Diemerpark en de sportverenigingen van het Diemerpark, een consent proces doorlopen rond de verschillende opgaven in het Diemerpark. Uit het consent blijkt dat het noodzakelijk wordt geacht om het sportpark in het Diemerpark uit te breiden binnen de 9 hectare bestemd voor sport (binnen het bestemmingsplan, maar met gewijzigde contouren), mits daarbij een aantal randvoorwaarden worden gevolgd, zoals bescherming van natuurwaarden, goede vormgeving en aandacht voor veiligheid. De uitkomst is overgenomen door het stadsdeelbestuur Oost.

De uitbreiding van het sportpark is opgenomen in het Strategisch Huisvestingsplan Sport (SHP). Deze is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 januari 2019. In 2020 wordt in samenwerking met betrokken partijen toegewerkt naar een plan voor de vernieuwing van het Diemerpark."

In het **Strategisch Huisvestingsplan Sport** staat het voornemen om 'Sportpark IJburg' in het Diemerpark - teneinde wachlijst en weg te werken - met vier velden uit te breiden.³ Door het 'consentproces' waar wij bij betrokken waren en het Strategisch Huisvestingsplan Sport met elkaar te verbinden, wordt de suggestie gewekt dat wij dit voornemen zouden onderschrijven. Zoals we eerder beschreven in een zienswijze op het concept Strategisch Huisvestingsplan, is dit niet de realiteit.⁴

Het 'consentadvies'

Uitbreiding met vier velden, waarover overigens ook gesproken wordt in de gemeentebegroting 2019, is in strijd met de uitkomst van de 'consentgesprekken' uit 2017. Toen daarin een dergelijk voorstel aan de orde kwam, is dit expliciet en beargumenteerd afgewezen.⁵

Wij hebben ons in de 'consentgesprekken' constructief opgesteld. We nemen het de gemeente zeer kwalijk dat ze zich ten onrechte beroept op het 'consentadvies' voor het voornemen om in het Diemerpark vier extra sportvelden aan te leggen.

In het 'consentadvies' staat *"dat het noodzakelijk wordt geacht"* het sportpark in het Diemerpark uit te breiden. De wereld is in de twee jaar na het uitbrengen van het 'consentadvies' niet stil blijven staan.

Inmiddels is gebleken dat dit advies is gebaseerd op informatie die niet juist, onvolledig of achterhaald is. Het gaat hierbij om:

- dubieuze voorstelling van de "de 9 hectare bestemd voor sport",

- overdreven voorstelling van behoefte aan sportvelden voor IJburg 1^e fase,
 - onderschatting van mogelijkheden voor sportvelden op IJburg 2^e fase,
 - gemeentelijk beleid over de locatie van sportvelden voor IJburg.
- Hieronder lichten we dit toe.

Dubieuze voorstelling van “de 9 hectare bestemd voor sport”

In het ‘consentadvies’ staat: “Om in de sportbehoefte van de IJburgers te voorzien wordt het noodzakelijk geacht het sportpark in het Diemerpark uit te breiden: • Hierbij wordt vastgehouden aan de 9 hectare bestemd voor sport (...) • De contouren moeten zodanig verlegd worden dat het nog niet gebruikte metrage bestemd voor sport zo gunstig mogelijk ingevuld kan worden.”

De stelling dat er in het Diemerpark 9 hectare voor “sport” bestemd zou zijn, is discutabel.

In het vigerende bestemmingsplan is het sportterrein op de plankaart van het Diemerpark als volgt weergegeven.

← De noordwest kant van het Diemerpark op de plankaart in het bestemmingsplan ‘IJburg 1e fase’ (2013)

Het lichtgroene gebied op deze kaart en de oranje gekleurde vlakken die daar tegen aan liggen, hebben de bestemming ‘Sport’. Het totale oppervlak van deze gronden is 89.895 m².⁶ De oranje gekleurde vlakken binnen deze bestemming hebben de gebiedsaanduiding ‘wro-zone-wijzigingsgebied’. Het meest noordelijke gebied heeft de functieaanduiding ‘parkeerterrein’.

De reden om de bestemmingsplankaart zo vast te stellen was, dat bij de vaststelling van het bestemmingsplan nog geen besluit genomen was over de locatie van parkeergelegenheid voor bezoekers van de sportvelden. De Stadsdeelraad Oost, die verantwoordelijk was voor de vaststelling van het bestemmingsplan, wilde de mogelijkheid openhouden om naast de sportvelden een parkeerterrein aan te leggen. Daarom werd aan twee gebieden, de oranje gekleurde vakken, de gebiedsaanduiding ‘wro-zone-wijzigingsgebied’ toegekend⁷. Op één van deze gebieden zou een parkeervoorziening en in- en uitritten kunnen komen.⁸

Uitsluitend om juridische redenen, omdat het voetbal- en hockeygebied en het bijbehorende parkeren een ‘functionele eenheid’ vormen, zijn die gebieden opgenomen in de bestemming ‘Sport’.⁹ Maar het waren feitelijk zoekgebieden voor een parkeerterrein. Het was nooit de bedoeling om deze gebieden voor sport te gebruiken. Het is daarom niet oprecht van de gemeente om te suggereren dat er binnen het bestemmingsplan op 9 hectare uitbreiding van sportvoorzieningen mogelijk zou zijn.

Overdreven voorstelling van behoefte aan sportvelden voor IJburg 1^e fase

Tijdens de ‘consentgesprekken’ zijn we onjuist geïnformeerd over de formele opgave voor sportvelden voor de bewoners van IJburg 1^e fase. Hierdoor werden we onder druk gezet om in te stemmen met uitbreiding van de sportvelden in het Diemerpark. Dit lichten we hieronder toe.

Bij de start van de ‘consentgesprekken’, in november 2017, kregen we onderstaande informatie over de behoefte aan sportvelden.¹⁰

Aantal woningen op IJburg en Zeeburgereiland

De onderstaande aantallen zijn gebaseerd op het totaal te realiseren aantal woningen. Voor de IJburg tweede fase geldt dat de plannen nog in ontwikkeling zijn en niet exact kan worden aangegeven hoeveel woningen en buitensport er komt.

IJburg 1 ^e fase	10.700 woningen - blauwgroen woonmilieu
Zeeburgereiland	9.000 woningen – gemengde stadsbuurt
IJburg 2 ^e fase	tussen de 6.500 – 8.000 woningen blauwgroen woonmilieu

Behoefte volgens de norm

IJburg 1 ^e fase	96.300 m ²
Zeeburgereiland	45.000 m ²
IJburg 2 ^e fase*	63.000 m ²
Totaal	204.300 m ²

*voor de 2^e fase IJburg ga ik uit van 7.000 woningen

Met “de norm” wordt de ‘sportnorm’ bedoeld. De ‘sportnorm’ houdt in dat er voor iedere woning in een blauwgroen woonmilieu 9 m² sportveld gerealiseerd zou moeten worden.¹¹ Volgens deze informatie zou de ‘sportnorm’ óók van toepassing zijn op IJburg 1^e fase. Het zou daarbij om 10.700 woningen gaan.¹² Dit zou betekenen dat er een flink areaal aan sportvelden bij zou moeten komen.

In september 2018 liet wethouder Ivens echter weten dat de sportnorm uitsluitend gekoppeld is aan nieuwe gebiedsontwikkeling en dus niet toepasbaar is op bestaand stedelijk gebied (zoals IJburg 1^e fase).¹³ Bovendien komen er volgens wethouder Van Doorninck in de 1^e fase geen 10.700, maar 10.000 woningen.¹⁴

Een en ander betekent dat ons tijdens de consentgesprekken niet alleen ten onrechte een ‘formele’ behoefte aan sportvelden voor de bewoners van IJburg 1^e fase werd gepresenteerd, maar dat deze ook te groot werd voorgesteld.

Onderschatting van mogelijkheden voor sportvelden op IJburg 2^e fase

Tijdens de ‘consentgesprekken’ was de verwachting van de ambtenaar van ‘Sport en Bos’ dat op de nieuw aan te leggen eilanden van IJburg 4 ha. aan sportvelden gerealiseerd kon worden:¹⁵

Geplande veldsport

IJburg 1 ^e fase	geen
IJburg 2 ^e fase	nog niet exact bekend – voor de calculatie ga ik uit van 4 ha (= 40.000 m ²)
Zeeburgereiland	maximaal 1 ha (= 10.000 m ²)

De verwachting is dat het waarschijnlijk niet gaat lukken om de totale behoefte veldsport in de 2^e fase IJburg in te passen. Ik baseer mij daarbij op studies die ik binnen de ambtelijke organisatie heb voorbij zien komen.

Onlangs zijn een nieuw Stedenbouwkundig plan Strandeiland en een Principenota Buiteneiland vastgesteld.¹⁶ Daarin staat dat er op IJburg 2^e fase 8,4 ha. en “zo mogelijk meer” aan sportvelden kunnen komen.

Volgens de laatste inzichten kunnen er in de 2^e fase dus zeer ruim twee keer zoveel nieuwe sportvelden komen als tijdens de ‘consentgesprekken’ werd voorgespiegeld.

Er blijken dus uitstekende alternatieven te zijn in plaats van uitbreiding van sportvelden in het Diemerpark.

Gemeentelijk beleid over de locatie van sportvelden voor IJburg

Tijdens de ‘consentgesprekken’ is door de vertegenwoordigers van de gemeente niets gezegd over het vigerende beleid ten aanzien van (sport)voorzieningen op IJburg.

Er blijkt altijd sprake geweest te zijn van een programmatische relatie tussen sportvelden in de 1^e en de 2^e fase. In de 2^e fase zouden sport- en andere voorzieningen komen die óók bedoeld zijn voor bewoners van de 1^e fase. Voor een toelichting verwijzen we naar onze zienswijze op het concept Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023.

De gemeente heeft in 2013 bij volle bewustzijn, en rekening houdend met de komst van de 2^e fase IJburg, besloten om in het Diemerpark niet meer dan zes sportvelden aan te leggen.¹⁷ In 2015 schreef de aan de ‘consentgesprekken’ deelnemende ambtenaar ‘Sport’: “Op IJburg is bij de planvorming aanvankelijk een goede inschatting gemaakt van de hoeveelheid en diversiteit aan sportvoorzieningen die nodig zijn voor het gebied. In het Diemerpark en op het Centrumeiland waren sportparken gepland (...) De velden die voorzien waren voor de tweede fase van de aanleg van IJburg raakten uit beeld omdat de ontwikkeling van IJburg 2 vertraagd werd. (...) Al deze ontwikkelingen hadden tot gevolg dat er te weinig sportaccommodaties waren voor de bewoners van IJburg.”¹⁸

Het is allerminst vanzelfsprekend, en het was ook geen gemeentelijk beleid, dat in de 1^e fase volledig voldaan zou moeten worden aan de behoefte aan sport- en andere voorzieningen voor de bewoners van de 1^e fase.

‘Mooie balans’

In onze zienswijze op het concept Strategisch Huisvestingsplan Sport signaleerden we de uiterst magere motivering voor de aanleg van nog meer sportvelden in het Diemerpark. Uitbreiding van sportvelden betekent dat daar minder ruimte overblijft voor de natuur en gebruikers van andere faciliteiten dan sportvelden.

In 2015 vroegen wij het gemeentebestuur om een nieuw bestemmingsplan voor het Diemerpark vast te stellen in verband met geconstateerde fouten in de procedure bij de vaststelling van het vigerende bestemmingsplan. In de hoorzitting in december 2016 naar aanleiding van het ingediende bezwaar tegen de afwijzing van ons verzoek, liet de woordvoerder namens de gemeenteraad weten: “Het huidige planologische regime vormt een mooie balans van de verschillende functies van het park. Er is dus geen aanleiding dit te wijzigen.”¹⁹

Tot slot

Uitbreiding van de sportvelden, waardoor de door de gemeente zelf zo genoemde “*mooie balans*” in het Diemerpark verandert, is niet mogelijk zonder aanpassing van het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan is een juridisch bindend document voor zowel de gemeente als burgers.

Als we, naast bovenstaande overwegingen, denken aan de effecten van nog meer (plastic) sportvelden op de ecologie, biodiversiteit, opwarming van het klimaat, het milieu, de (nu al chaotische) verkeerssituatie en verlichting, kunnen wij ons niet voorstellen dat de gemeente met goede argumenten een nieuw bestemmingsplan met méér sportvelden in het Diemerpark kan vaststellen, dat voldoet aan alle voorwaarden die gesteld worden aan een goede ruimtelijke ordening.

07-01-2020

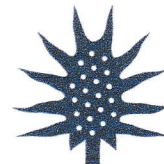
Vrienden van het Diemerpark

 vriendenvanhetdiemerpark@gmail.com

Aantekeningen

- ¹ Beantwoording raadsadres over een recreatief overall-plan voor IJburg en Zeeburgereiland van 12 april 2019, wethouder Van Doorninck aan Johan Vlug (behandeld door Alfons Oude Ophuis), 05-12-2019
- ² Recreatie- en buitensportvoorzieningen op IJburg en Zeeburgereiland, in aanvulling op de stedenbouwkundige planvorming, Natuurlijk IJburg & Vrienden van het Diemerpark, 18-03-2019
- ³ Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023, Gemeente Amsterdam Directie Sport en Bos, vastgesteld door de gemeenteraad op 23-01-2019, pag. 31
- ⁴ Zienswijze Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023, Vrienden van het Diemerpark, 01-01-2019 t.b.v. vergadering Raadscommissie Zorg, Jeugdzorg en Sport, 10-01-2019
- ⁵ Bron: Verslag vierde bijeenkomst Consentkring: Toekomst van het Diemerpark, 13-12-2017
- ⁶ Bron: Hoofdjurist/juridisch adviseur Ruimte & Duurzaamheid, mail aan Vrienden van het Diemerpark, 06-07-2016
- ⁷ Bron: Regels bestemmingsplan IJburg 1e fase, 2013, 17-04-2013 paragraaf 17.6, pag. 46: “*Het Dagelijks Bestuur is bevoegd, met inachtneming van het bepaalde in artikel 3.6, lid 1, onder a, van de Wet ruimtelijke ordening, ter plaatse van de aanduiding 'wro-zone -wijzigingsgebied' het bestemmingsplan te wijzigen door het aanduidingsvlak 'parkeerterrein' te verplaatsen, (...).*”
- ⁸ Bron: Regels bestemmingsplan IJburg 1^e fase, 2013, Stadsdeel Oost Gemeente Amsterdam, 17-04- 2013 pag. 44
- ⁹ Bron: Toelichting bestemmingsplan IJburg 1^e fase, 2013, Stadsdeel Oost Gemeente Amsterdam, 17-04- 2013 pag. 101
- ¹⁰ Bron: Memo ‘Cijfers m.b.t. buitensport voor het gebied groot IJburg’, Hugo Hilgers, 10-11- 2017: “*Doel van dit memo is de consentkring `Toekomst Diemerpark` te voorzien van feitelijke informatie over de vraag versus het aanbod van buitensportareaal in het gebied groot IJburg.*”
- ¹¹ Bron: Sportnorm voor de Sportieve Stad, Uitwerking Sportvisie 2025, Tussenproduct thematische studie sport en bewegen, Koers 2025 en Ruimte voor de Stad, gemeente Amsterdam, 17-05-2018. Dit stuk werd door het DB van stadsdeel Oost verstrekt aan de stadsdeelcommissie naar aanleiding van een vraag over de sportnorm.
- ¹² Bron: Memo ‘Cijfers m.b.t. buitensport voor het gebied groot IJburg’, Hugo Hilgers, 10-11- 2017
- ¹³ Bron: Beantwoording van vragen over de sportnorm en de behoefte aan sportvelden op IJburg en het Zeeburgereiland van wethouder Ivens aan Vrienden van het Diemerpark (behandeld door Nelleke Penninx, Sport), 28-09-2018: “*De sportnorm is (...), gekoppeld aan nieuwe gebiedsontwikkeling en dus niet toepasbaar op bestaand stedelijk gebied. Ten tijde van het advies van november [2017 – red.] was de toepassing van de sportnorm als onderdeel van de referentienormen maatschappelijke voorzieningen nog in ontwikkeling en is dit per abuis wel gebeurd.*”
- ¹⁴ Bron: Wethouder Van Doorninck in reactie op een vraag van gemeenteraadslid Bloemberg – Issa in de vergadering van de commissie Ruimtelijke Ordening van 30-10-2019
- ¹⁵ Bron: Memo ‘Cijfers m.b.t. buitensport voor het gebied groot IJburg’, Hugo Hilgers, 10-11- 2017
- ¹⁶ Stedenbouwkundig plan Strandeiland, gemeente Amsterdam, vastgesteld door de gemeenteraad op 30-11-2019 en Principenota Buiteneiland, groen anker in het IJmeer, vastgesteld door het college van B&W op 24-09-2019
- ¹⁷ Bron: Keuzenotitie bestemmingsplan IJburg 1e fase 2011, door de Stadsdeelraad Oost vastgesteld op 15-03-2011, pag. 10
- ¹⁸ Bron: ‘Sportvoorzieningen in de stadsuitbreidingen van Amsterdam Oost’ in Plan Amsterdam 03|2015, Hugo Hilgers, Gemeente Amsterdam, augustus 2015
- ¹⁹ Bron: Verslag hoorzitting inzake het bezwaarschrift ingediend door Vrienden van het Diemerpark tegen het besluit van de gemeenteraad het verzoek van de vereniging om een nieuwe bestemmingsplanprocedure te starten voor het Diemerpark, af te wijzen, 20-12-2016, JIS-nummer BZ.1.16.0602.001

Hoofdgroenstructuur en Ecologische structuur

Samenvatting

In beleidsplannen van Amsterdam worden twee belangrijke 'groenstructuren' onderscheiden: de Hoofdgroenstructuur en de Ecologische structuur. Zelfs mensen die geacht worden om besluiten te nemen over ruimtelijke plannen in Amsterdam of daarover te adviseren, blijken niet allemaal bekend met het verschil tussen deze structuren.

Deze notitie beoogt daar duidelijkheid in te verschaffen. We doen dat aan de hand van het Diemerpark.

We laten zien dat het sportterrein in het Diemerpark ook zonder volledige uitvoering van het Inrichtingsplan uit 2014, laat staan als daar nog sportvelden aan worden toegevoegd, al niet past in de Ecologische structuur.

Aanleiding

In de brief van wethouder Van Doorninck van 05-12-2019¹ waarin ze reageert op ons rapport Recreatie- en buitensportvoorzieningen op IJburg en Zeeburgereiland,² staat de volgende passage over de ecologische verbinding in het Diemerpark en 'groen' op Strandeiland:

"De Amsterdam-Rijnkanaalzone is onderdeel van de ecologische verbinding tussen Gooi- en Vechtstreek en Waterland. Deze verbinding is een onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het Diemerpark maakt deel uit van de Amsterdamse ecologische structuur (ESA). Deze sluit aan op de NNN. Het Diemerpark is leefgebied voor meerdere diersoorten, die van de ecologische verbinding tussen Gooi- en Vechtstreek en Waterland gebruik maken. Op 6 november is tijdens de behandeling van het stedenbouwkundig plan Strandeiland de motie aangenomen om te onderzoeken om het groen van Strandeiland op te nemen in de Hoofdgroenstructuur van Amsterdam om de groenstructuur in het gebied te versterken." (pag. 2)

In deze passage worden vlak achter elkaar twee 'groenstructuren' genoemd: de Amsterdamse ecologische structuur (ESA) en de Hoofdgroenstructuur. De indruk wordt gewekt dat er een verband is tussen de (potentiële) Hoofdgroenstructuur op Strandeiland en de Ecologische structuur in het Diemerpark.

Dat verband is er niet. Er zijn duidelijke verschillen tussen de Hoofdgroenstructuur en de Ecologische structuur. Die betreffen de functie van de structuur, de locatie en wat daarin wel en niet wenselijk is aan activiteiten.

Verschillen tussen Hoofdgroenstructuur en Ecologische structuur

a. Functie

De functie van de Hoofdgroenstructuur is wezenlijk anders dan die van de Ecologische structuur.

Het doel van de **Hoofdgroenstructuur** lijkt vooral te zijn om de negatieve gevolgen van het met z'n allen op een kluitje in de stad wonen, zoveel mogelijk te beperken:

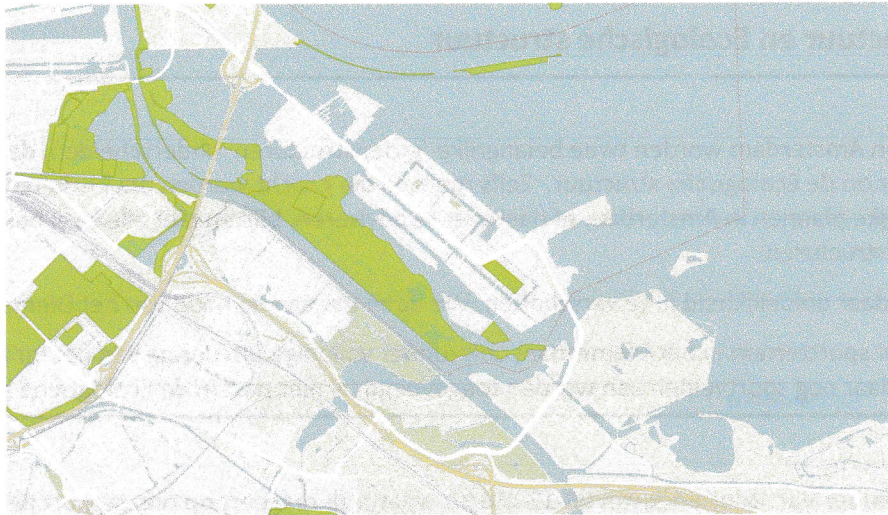
*"De Hoofdgroenstructuur omvat de minimaal benodigde hoeveelheid groen die Amsterdam wil borgen, bestaande uit gebieden die waardevol zijn voor de stad en de metropool, omdat zij een onmisbare functie vervullen voor groene recreatie, verbetering leefklimaat, waterhuishouding, hittedemping, verbetering luchtkwaliteit, biodiversiteit en voedselproductie. Behoud van cultuurhistorische waarden en een gevarieerd totaal aanbod aan groen zijn daarnaast belangrijke aspecten."*³

Hoewel in deze beschrijving van de Hoofdgroenstructuur het begrip 'biodiversiteit' voorkomt, is dit bij uitstek het doelobject van de **Ecologische structuur**:

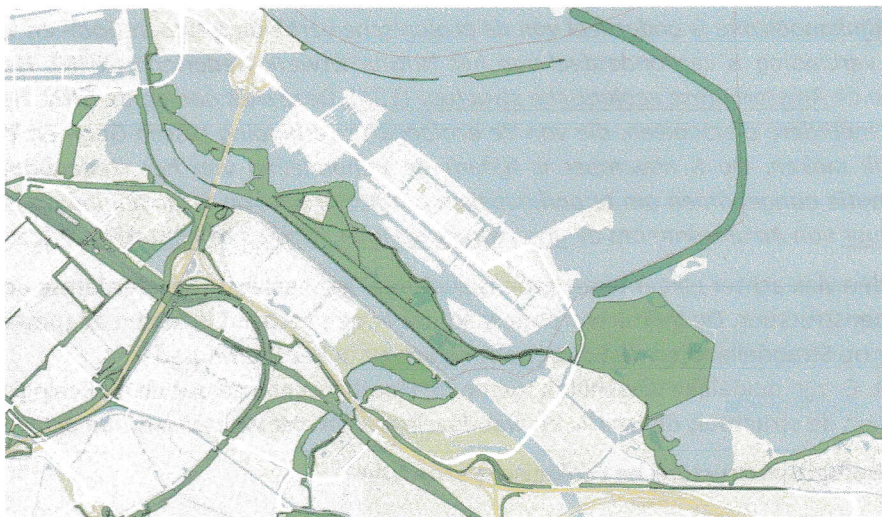
*"In de provinciale ecologische structuur (in 2010 vastgelegd in de provinciale ruimtelijke verordening) worden gebieden en verbindingzones aangewezen als onderdeel van een ecologisch netwerk. Het doel is om planten en dieren in de verstedelijkte Randstad zoveel mogelijk overlevingskansen te bieden. Dit kan door gebieden met elkaar te verbinden met groene wegen (bermen, slootkanten, oevers) en barrières zoals asfaltwegen en andere infrastructuur passeerbaar te maken voor dieren met bijvoorbeeld tunnels. De Amsterdamse ecologische structuur is een uitwerking en aanvulling op en verfijning van het provinciale netwerk. Amsterdam voegt een aantal dwars- en parallelverbindingen toe om het geheel sterker te maken. Bijkomend voordeel is dat de stad zelf ook natuurrijker wordt. Goed zichtbare soorten als kikkers, vlinders, libellen, egels en konijnen vergroten de belevingswaarde van de stadse groengebieden aanzienlijk."*⁴

b. Locatie

De volgende afbeeldingen tonen de Hoofdgroenstructuur en de Ecologische structuur in het oosten van Amsterdam, met daarin het Diemerpark.

Hoofdgroenstructuur (lichtgroen) in de omgeving van het Diemerpark.⁵
 Het Diemerpark ligt helemaal in de Hoofdgroenstructuur.

Ecologische structuur (donkergroen) in de omgeving van het Diemerpark.⁶
 Het Diemerpark ligt voor het grootste deel in de Ecologische structuur.

De **Hoofdgroenstructuur** is beperkt tot de gemeente Amsterdam. De **Ecologische structuur** loopt over de gemeentegrenzen heen. Dit verklaart bijvoorbeeld dat de Diemervijfhoek die vlak bij het Diemerpark ligt, geen deel uitmaakt van de Hoofdgroenstructuur. Deze behoort immers tot het grondgebied van de gemeente Diemen.

Wegbermen en spoorwegtaluds kunnen tot de Ecologische structuur behoren, maar meestal (?) niet tot de Hoofdgroenstructuur. Daarentegen kunnen sportterreinen wel tot de Hoofdgroenstructuur behoren maar niet tot de Ecologische structuur.

c. Wat is wel en niet wenselijk aan activiteiten in de Hoofdgroenstructuur en de Ecologische structuur?

*"In de **Hoofdgroenstructuur** zijn de gebieden opgenomen waar de functies groen en groene recreatie voorop staan. Woningbouw, werkgerelateerde functies, wegeaanleg of het vestigen van voorzieningen die verkeer aantrekken of die ten koste gaan van groen, zijn niet in overeenstemming met de doelstellingen van de structuurvisie. Ingrepen die de recreatieve gebruikswaarde en/of de natuurwaarde of andere functies van het groen verhogen, worden juist gestimuleerd."*⁷

Deze omschrijving bevat tegenstrijdigheden.

Omdat voorzieningen die verkeer aantrekken niet in overeenstemming zijn met de Hoofdgroenstructuur, zou de Hoofdgroenstructuur bijvoorbeeld geen mogelijke locatie zijn voor sportvelden waarop amateur voetbalcompetitiewedstrijden worden gespeeld. Die trekken in het weekend immers veel gemotoriseerd verkeer aan.

Als het gaat om kunstgras (plastic) sportvelden zijn er nog andere redenen om deze uit de Hoofdgroenstructuur te weren. In plaats van een hittedepend effect zoals een doelstelling van de Hoofdgroenstructuur is, hebben ze in het algemeen juist een opwarmend effect. Plastic sportvelden hebben in feite niets met 'groen' te maken en in strijd met de doelstellingen van de Hoofdgroenstructuur, leveren ze juist een negatieve bijdrage aan de biodiversiteit en gaan ze ten koste van groen.

Voor de **Ecologische structuur** geldt: "Om goed te functioneren moeten barrières in de ecologische structuur, zoals kruisingen met wegen, spoorlijnen en kanalen, met faunapassages en vistrappen worden overwonnen." ⁸ Ruimtelijke plannen "mogen niet leiden tot verzwakking van de ecologische structuur (...), bijvoorbeeld doordat extra barrières ontstaan." ⁹

Ecologische structuur in het Diemerpark

Wethouder Van Doorninck schrijft dat het Diemerpark deel uitmaakt van de Amsterdamse ecologische structuur. Dit klopt niet helemaal. Het Diemerpark maakt niet in zijn geheel deel uit van de Ecologische structuur. Dat heeft te maken met het sportterrein, dat een gat vormt in de Ecologische structuur. Dit laten we zien in de volgende afbeeldingen.

Links: 'Sportpark IJburg' (lichtgroen) wordt omgeven door de Ecologische structuur (donkergroen).
Rechts: dezelfde kaart met een andere ondergrond.

De linker afbeelding toont 'de theorie': 'Sportpark IJburg' wordt omgeven door de Ecologische structuur. De rechter afbeelding toont 'de praktijk'. De sportvelden en tijdelijke clubgebouwen passen nauwelijks in het 'gat' in de Ecologische structuur. Het parkeerterrein dat bij de sportvelden hoort, ligt in de Ecologische structuur. De definitieve sportclubgebouwen zijn in het Definitieve Inrichtingsplan 'Sportpark IJburg' eveneens in de Ecologische structuur gepland. Dit is zichtbaar op de volgende afbeelding.

Verbeelding van het sportterrein in het Inrichtingsplan 'Sportpark IJburg' en omgeving. ¹⁰
De blauwe pijlen wijzen van boven naar onder naar het parkeerterrein en twee geplande sportclubgebouwen.

Versterken/verzwakken van de groenstructuur

Wethouder Van Doorninck spreekt in haar brief over een onderzoek om het groen van Strandeiland op te nemen in de Hoofdgroenstructuur. Het doel daarvan zou zijn om "de groenstructuur in het gebied te versterken". In dezelfde brief schrijft de wethouder ook over uitbreiden van het sportterrein in het Diemerpark. We missen in de brief de opmerking dat daardoor de groenstructuur in het Diemerpark wordt verzwakt.

Toetsing van ruimtelijke plannen in de Hoofdstructuur en de Ecologische structuur

De Hoofdgroenstructuur en de Ecologische structuur zijn "planologisch-juridische begrippen". Dit houdt in dat functiewijzigingen in deze structuren getoetst moeten worden aan de Structuurvisie. ¹¹

De toetsing of een ruimtelijk plan past in de Hoofdgroenstructuur is door de gemeenteraad gedelegeerd aan de Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC). De gemeenteraad besluit om het TAC-advies wel of niet te volgen.

In de Structuurvisie Amsterdam 2040 staat: "Amsterdam wil de ecologische structuur respecteren en in overleg met de betrokken stadsdelen en taludbeheerders verder verbeteren."¹²

Of een ruimtelijk plan past in de Ecologische structuur moet getoetst worden aan de Ecologische visie. "Daarbij wordt gelet op het volgende beleidsuitgangspunt: 'de ecologische hoofdstructuur wordt gerespecteerd, knelpunten worden aangepakt en voor wijzigingen is, vergelijkbaar met de Hoofdgroenstructuur, een besluit van de gemeenteraad nodig.'"¹³

08-01-2020

Vrienden van het Diemerpark

vriendenvanhetdiemerpark@gmail.com

Aantekeningen

¹ Beantwoording raadsadres over een recreatief overall-plan voor IJburg en Zeeburgereiland van 12 april 2019, wethouder Van Doorninck aan Johan Vlug (behandeld door Alfons Oude Ophuis), 05-12-2019

² Recreatie- en buitensportvoorzieningen op IJburg en Zeeburgereiland, in aanvulling op de stedenbouwkundige planvorming, Natuurlijk IJburg & Vrienden van het Diemerpark, 18-03-2019

³ Bron: <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/ruimte-economie/ruimte-duurzaamheid/hoofdgroenstructuur/>

⁴ Bron: Ecologische visie, Ecologie, biodiversiteit en groene verbindingen in Amsterdam, gemeente Amsterdam, 04-07-2012, pag. 6

⁵ Bron: Interactieve digitale kaart 'Hoofdgroenstructuur volgens de Structuurvisie + Adviezen inpasbaarheid initiatieven (TAC)': <https://maps.amsterdam.nl/hoofdgroenstructuur/?LANG=nl>

⁶ Bron: Interactieve digitale kaart 'Ecologische passages en structuur': <https://maps.amsterdam.nl/ecopassages/>

⁷ Bron: <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/ruimte-economie/ruimte-duurzaamheid/hoofdgroenstructuur/>

⁸ Bron: Structuurvisie Amsterdam 2040 Economisch sterk en duurzaam, Vastgesteld door de gemeenteraad van Amsterdam op 17-02-2011, pag. 139

⁹ Bron: Ecologische visie, Ecologie, biodiversiteit en groene verbindingen in Amsterdam, gemeente Amsterdam, 04-07-2012, pag. 7

¹⁰ Definitief Inrichtingsplan Sportpark IJburg en omgeving, 03-11-2014, vastgesteld door de Bestuurscommissie Oost op 16-12-2014

¹¹ Bron: Natuurwaarden in kaart 2016, gemeente Amsterdam, vastgesteld door de gemeenteraad van Amsterdam op 18-11-2016,, pag. 6

¹² Bron: Structuurvisie Amsterdam 2040 Economisch sterk en duurzaam, Vastgesteld door de gemeenteraad van Amsterdam op 17-02-2011, pag. 139

¹³ Bron: Ecologische visie, Ecologie, biodiversiteit en groene verbindingen in Amsterdam, gemeente Amsterdam, 04-07-2012, pag. 6